

В 17

4501-p

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ВАН СЮЄ

УДК 378.4.091.33:785 (510+477)

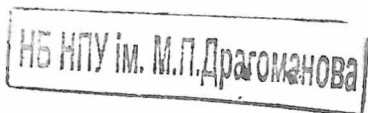
**ФОРМУВАННЯ ЗВУКООБРАЗНИХ УЯВЛЕНЬ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник доктор педагогічних наук, професор
ЩОЛЮКОВА Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, завідувач кафедри
педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ГАВРІЛОВА Людмила Гаврилівна,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний
університет», завідувач кафедри теорії і практики
початкової освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЦЮЛЮПА Наталія Леонідівна,
Рівненський державний гуманітарний
університет, доцент кафедри музичного
мистецтва.

Захист відбудеться «30» січня 2018 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «28» грудня 2017 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л.І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Модернізація музичної освіти, яка останнім часом відбувається в Китаї, пріоритетним завданням висуває посилення художньо-естетичної спрямованості навчання юних музикантів, оволодіння необхідними навичками в галузі інструментального виконавства шляхом осмислення і узагальнення кращих світових надбань. Музична освіта Китаю поступово включається в процес еволюції музичного простору, а в її соціумі важливе місце посідає мистецтво гри на фортепіано. На протязі свого понад столітнього розвитку цей вид музичної діяльності вкорінився у свідомості мільйонів людей і досяг значних висот як у виконавстві, так і методиці викладання на даному музичному інструменті.

Разом з тим, інтенсивні перетворення музичної мови у творчості композиторів, що відбувалися протягом ХХ століття і продовжуються у ХХІ столітті, відобразили загальну спрямованість змін у загальноєвропейській системі виразних засобів академічної музики. Це дозволило музикознавцям визначити такі поняття як «звуковий світ» та «звуковий образ» фортепіано, які спрямовуються на розкриття звукового матеріалу, відібраного зі всього спектру акустичних можливостей інструменту і організованого певним способом. Тим самим були виявлені нові функціональні можливості фортепіано, обумовлені сонорно-колеристичними, фактурними та композиційно-драматургічними особливостями творів сучасних композиторів. Дослідження довели, що новітня композиторська творчість репрезентує багатоманітний та індивідуальний спектр образів фортепіанного звуку: від сонорно-колеристичного трактування фортепіано з неокласичними прийомами лінозорно-педального і концертного стилів до авангардних експериментів поєднання фортепіанного звуку з шумовими та електронними звучаннями. Тому актуальним для виконання фортепіанних творів різних стилів і напрямків стає виявлення індивідуального трактування інструмента, що відображає нову технологію і методи звуковидобування.

Концептуальне значення для нашого дослідження мали роботи в різних напрямках наукового знання: естетико-філософському (Б. Асаф'єв, Ю. Борев, О. Буров, Бянь Мэн, Гуан Нілі, Davies J., Ду Веймін, М. Каган, В. Кудін, Л. Столович, Фен Юлань та ін.), культурологічному (В. Чинаєва, Н. Мельникова, А. Ігламова та ін.); історико-теоретичному (О. Алексєєв, О. Ніколаєв, І. Розанов, Н. Кашкадамова та ін.); музично-психологічному (В. Петрушин, В. Шульпяков та ін.); методичному (О. Алексєєв, Д. Благой, Л. Баренбойм, Т. Бірмак, Й. Гофман, М. Давидов, С. Ліберман, А. Малінковська, К. Мартінсен, Я. Мільштейн, Б. Міліч, Н. Мозгальова, Г. Нейгауз, С. Савшинський, Г. Ціпін, М. Фейгін, В. Шульгіна, Гу Юофей, Цяо Лі, Хе Гон, Бянь Мен, Дань Чжан та ін.), що дозволило обґрунтувати теоретичні аспекти звуковидобування з точки зору основних законів природи, акустики, музичного мислення, тобто як процес

оволодіння музичною мовою, а також проаналізувати напрацювання з питань інструментального навчання й виконавства.

Протягом останніх десятиліть з'явилися наукові дослідження, в яких побічно розглядаються окремі аспекти визначеної нами проблеми, а саме: формування музично-естетичних якостей учнів (Н. Гузій, І. Стотика, Т. Турчин, В. Шульгіна, О. Щолокова), розвиток інтересу та морально-ціннісного ставлення до музичного виконавства (Т. Кротова, Л. Кузьмінська), формування слухо-моторних уявлень (М. Матковська), розвиток творчої активності учнів шляхом залучення їх до різних видів музично-виконавської діяльності (О. Деркач, А. Каузова, В. Крюкова, С. Ліпська, О. Полаженко, В. Рагозіна, В. Холоденко), що стало вагомим внеском у теорію і методику музичного навчання.

Разом з тим, позитивно оцінюючи здобутки вище зазначених науковців, слід зауважити, що проблема формування звукообразних уявлень молодших школярів залишається недостатньо вивченою, а існуючі роботи в галузі методики музичного навчання розкривають лише деякі її аспекти.

Актуальність розробки означеної проблеми підсилюється низкою існуючих суперечностей між:

- значною творчо-педагогічною спадщиною видатних представників музичної педагогіки в галузі звукоутворення та недостатнім її впровадженням у практику початкової спеціалізованої освіти;
- потужним естетико-розвивальним потенціалом фортепіанного репертуару для дітей та юнацтва й відсутністю його цілеспрямованого застосування для художньо-естетичного розвитку молодших школярів;
- сучасними вимогами до звукоутворення і не розробленою методикою корекції між звукообразними уявленнями та сенсорними діями в процесі виконавської діяльності.

Визначені суперечності, теоретична і практична значущість окресленої проблеми, а також недостатній рівень її розробки зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *«Формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за темою «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 8 від 07 квітня 2015 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці педагогічних умов і методики формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі навчання гри на фортепіано.

Об'єкт дослідження - процес навчання молодших школярів у мистецьких спеціалізованих закладах освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови і методика формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета дослідження були визначені такі завдання:

- на основі аналізу філософсько-естетичної, психолого-педагогічної та музикознавчої літератури обґрунтувати перспективність формування звукообразних уявлень молодших школярів в умовах навчання гри на фортепіано;

- розкрити сутність, зміст і структуру поняття «звукообразні уявлення»;

- визначити педагогічні умови формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання;

- обґрунтувати критерії та встановити рівні сформованості звукообразних уявлень молодших школярів;

- теоретично розробити організаційно-методичну модель формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання та обґрунтувати і експериментально перевірити ефективність методики формування означеного феномена в навчально-виховному процесі позашкільного спеціалізованого музичного закладу.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: концептуальні положення філософії освіти (В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, І. Зимня, В. Кремень, Конфуцій, Мен-Цзи та ін.); концептуальні ідеї психології і педагогіки щодо ролі діяльності у формуванні здібностей (Г. Балл, В. Бондар, І. Бех, В. Семіченко, В. Сластьонін та ін.); ідеї компаративного підходу в педагогічних дослідженнях (А. Лапшин, Г. Ніколаї, О. Реброва та ін.); праці провідних науковців у галузі теорії і методики музичної освіти (Е.Абдуллін, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О.Ростовський, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Щолокова, а також Бянь Мен, Ге Де Юуй, Гао Цонжен, Лін Чженьган, Лю Цинган, Чжао Сяошень, Ши Цзюнь-бо та ін.); методики фортепіанного навчання (О. Алексєєв, Т. Бірмак, Є. Ліберман, К. Мартінсен, Б. Міліч, Г. Нейгауз, С. Савшинський, Г. Ципін та ін.).

Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження використовувався комплекс загальнонаукових і спеціальних **методів** теоретичного, емпіричного і статистичного рівнів.

До *першої групи* відносяться методи компаративного аналізу філософської, психолого-педагогічної та музикознавчої літератури з проблеми дослідження; вивчення педагогічного досвіду в галузі музичного навчання в Україні і Китаю. За допомогою цих методів було конкретизовано і розкрито зміст і структуру звукообразних уявлень молодших школярів, визначено критерії та показники рівнів сформованості означеного феномена; обґрунтовано організаційно-методичну модель формування звукообразних уявлень молодших школярів у спеціалізованих мистецьких закладах освіти.

Другу групу утворюють методи цілеспрямованого педагогічного спостереження, бесіди, анкетування, інтерв'ювання вчителів, учнів та їх батьків; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний). Ці методи дозволили діагностувати стан і визначити рівні сформованості звукообразних уявлень молодших школярів, експериментально перевірити ефективність запропонованої організаційно-методичної моделі, забезпечити достовірність отриманих результатів дослідної роботи.

До *третьої групи* відносяться методи статистичної обробки експериментальних результатів дослідження, представлених у вигляді таблиць і рисунків з метою наочного відображення ефективності розробленої методики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* здійснено цілісний науковий аналіз проблеми формування звукообразних уявлень молодших школярів; конкретизовано зміст і структуру цього феномена; розроблено поетапну методику формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в спеціалізованих музичних навчальних закладах;

- *уточнено* сутність поняття «звукообразні уявлення»;

- *визначено* педагогічні умови формування звукообразних уявлень молодших школярів та обґрунтовано можливості їх впровадження у навчальний процес спеціалізованих музичних навчальних закладів України та Китаю;

- *удосконалено* комплекс методів і прийомів формування звукообразних уявлень молодших школярів в умовах фортепіанного навчання;

- *подальшого розвитку* набули питання цільової спрямованості музичного навчання і виховання учнів спеціалізованих музичних навчальних закладів, збагачення їх емоційно-чуттєвої сфери, активізації творчої самостійності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці й апробації методики поетапного формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання; можливості використовувати матеріали дослідження у спеціалізованій музичній освіті як України, так і Китаю з урахуванням національних і ментальних особливостей. Викладені в дослідженні методичні положення поглиблюють сучасне розуміння теорії і практики спеціалізованої музичної освіти і можуть використовуватись для оновлення та коректування змісту таких навчальних предметів: «Музичний інструмент» (фортепіано) і «Концертмейстерський клас», а також для створення навчально-методичних посібників і методичних рекомендацій з метою удосконалення виконавської діяльності школярів у процесі фортепіанного навчання.

Апробація та впровадження результатів дисертації. Основні наукові положення, навчально-методичні матеріали та рекомендації щодо формування звукообразних уявлень молодших школярів у формі доповідей та повідомлень оприлюднені автором на *Міжнародних науково-практичних конференціях: «Мистецький освітній простір у контексті формування сучасної парадигми освіти»*(Кропивницький, 2016), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти»

(Київ, 2015, 2017), XIII Міжнародній конференції «Концептуальні проблеми модернізації сучасної системи освіти на засадах формування духовно-патріотичних цінностей студентської молоді» (Вінниця-Бар, 2016), «Педагогіка музичного мистецтва та хореографії у контексті інтернаціоналізації професії» (Мелітополь, 2016); *Всеукраїнських науково-практичних конференцій: V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття»* (Мукачеве, 2016), «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2014, 2017), «Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору» (Вінниця, 2015); звітних наукових конференціях аспірантів та викладачів Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Впровадження результатів дослідження здійснено в навчально-виховний процес ДМШ м. Корсунь-Шевченківський (довідка № 35/12 від 10.10.2017); ДМШ №8 м. Києва (довідка № 47 від 08.09.2017 р.), ДМШ м. Калинівка Вінницької області (довідка № 152 від 18.05.2017).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації відображені у 12 публікаціях, 8 з яких надруковано у провідних фахових виданнях, 1- у міжнародному науковому виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок. Обсяг основного тексту – 201 сторінки. У роботі подано 15 таблиць, 11 рисунків, що разом з літературою та додатками становить 34 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано завдання роботи, розкрито теоретико-методологічні засади та подано стислу характеристику використання методів дослідження, висвітлено наукову новизну і практичну значущість дисертації, наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методичні засади формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання»* - проаналізовані філософські, соціологічні, психолого-педагогічні та мистецтвознавчі джерела з проблеми дослідження. На їх основі з'ясовано сутність понять «звуковий образ» і «звукообразні уявлення», а також розкрито зміст формування звукообразних уявлень молодших школярів у навчально-виховному процесі мистецьких спеціалізованих навчальних закладів.

У розділі зазначено, що за своєю природою музичний звук є унікальним і багатомірним, оскільки утворює єдність висоти, тембру, артикуляції, ритму і

голосності. Особливістю музичного звучання є процесуальна часова незворотність, а умовою його усвідомлення – розуміння музики як інтонаційно-образної мови та її переживання, а також слухове спостереження за процесом музичного руху та музичного розвитку. Відтак, музичне виконавство стає мистецтвом звуковидобування і специфічною звуковою формою художнього висловлення, тому головною турботою, першим і найважливішим обов'язком будь-якого виконавця стає робота над звуком.

Сучасна система музичного навчання засновується на кращих надбаннях, що накопичувалися музичною педагогікою протягом трьох століть. Погляди видатних музикантів-педагогів минулого стали підґрунтям, на якому розвивається і збагачується методика музичної підготовки учнів у спеціалізованих музичних навчальних закладах. У дослідженні цей феномен розглядається з позицій українських та зарубіжних педагогів-музикантів, які на протязі трьох століть намагалися осмислити природу звуковидобування на фортепіано залежно від будови й механіки інструмента. З розвитком музичного інструментарію та відповідної йому інструментальної культури вони по-різному розуміли і формулювали принципи виразного виконання.

На сьогоднішній день різні аспекти звукової культури виконавця розробляються в теоретичних і методичних працях авторів, які підкреслюють необхідність її культивування в різних ланках музичного навчання. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що значна частина українських та китайських науковців (Н. Гуральник, Н. Згурская, Лі Дзюнь, Лін Чженьган, Лу Цзя, В. Лабунець, Н. Мозгальова, Чжао Сяошень, Шугуан, В.Шульгіна та ін.) розглядають формування звукообразних уявлень у якості фундаменту і основи успішної музичної діяльності, яка дозволяє розкрити особистість учнів і суттєво вплинути на їх духовний світ та музичні уподобання. Вони підкреслюють, що головна функція дитячого музичного навчання полягає в його художньо-естетичному змісті, оскільки музика розвиває емоційно-чуттєву сферу, увагу і мислення, формує шляхетні якості. Певний запас музично-інтонаційних уявлень, уміння оперувати ними, опанування елементарних виконавських навичок стають передумовою безпосередньої участі учнів у творчому процесі виконання музичних творів.

Розглядаючи сутність звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання, у дослідженні зазначається, що найбільш повно і систематизовано вони формуються у спеціалізованих музичних навчальних закладах, в яких створюються максимально сприятливі умови для здобуття системних знань, умінь та навичок у галузі музичного мистецтва, відбувається реалізація творчого потенціалу та професійного самовизначення молодих музикантів. Тому стратегія музичного навчання в цих навчальних закладах спрямовується на пошуки перспективних напрямків удосконалення гри на фортепіано, впровадження нових підходів до організації музично-виконавської підготовки учнів.

У науковій літературі розглядається три основних види звукообразних уявлень, а саме: уявлення конкретної звукової фактури (ладо-гармонічні,

ритмічні, гармонічні), уявлення асоціативні (ідейно-емоційно-образні) та «технічні» (моторні). Згідно цих положень процес формування вмій і навичок у сфері звукообразних уявлень характеризується процесуальністю та послідовністю. Спираючись на визначені загальні характеристики, звукові уявлення молодших школярів охарактеризовані як інтегрована єдність образно-чуттєвих, музично-слухових і рухових компонентів, здатних змінюватися і удосконалюватися в процесі музичної діяльності. Їх активізація здійснюється за умов спеціальних педагогічних впливів, а саме: постійного збагачення слухової уваги учнів; перетворення здобутих уявлень у яскраві, чіткі художньо-змістовні музичні образи; вміння усвідомлено й довільно знаходити рухи, які відповідають образному змісту твору. Формування таких уявлень на основі музичного самоконтролю покликано стати першочерговою метою педагога у фортепіанному класі, котра визначає стратегію і тактику, зміст і методику його роботи.

У другому розділі – *«Організаційно-методична модель формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання»* – обґрунтовано основні науково-методичні положення, на яких ґрунтується процес формування досліджуваного феномена.

Проблема формування звукообразних уявлень в умовах фортепіанного навчання стала предметом досліджень педагогів-музикантів у різних галузях знання. Їх наукові розвідки довели, що збагачення фортепіанного звуку відбувалося не тільки в процесі удосконалення конструктивних властивостей інструмента, зокрема демферно-акустичної системи, а й пошуками відповідності між слуховими уявленнями про звуковий образ та мануально-дотиковими відчуттями (артикуляція, туше, техніка педалізації).

У результаті опрацювання теоретико-методичних досліджень були визначені основні функції звукообразних уявлень, які формуються в молодших школярів: мобілізуюча (стимулює креативний потенціал учнів і посилює інтерес до опанування творів музичного мистецтва); пізнавально-когнітивна (формує комплекс необхідних знань та умінь в галузі звуковидобування); гедоністична (забезпечує естетичне задоволення під час виконання музичних творів різних жанрів); аксіологічна (акцентує роль естетичної оцінки в процесі сприйняття музичних творів). Відтак, під формуванням звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання ми розуміємо процес цілеспрямованих сенсомоторних дій, спрямованих на набуття внутрішньо слухових музичних уявлень та їх творчий вплив на результат виконавської діяльності. З огляду на це положення, в основу формування звукообразних уявлень молодших школярів було покладено ідею розвивального навчання на засадах аксіологічного, особистісно-орієнтованого і творчо-діяльного підходів.

Переміщення музичної освіти в ціннісно-значущу норму людського буття, у площину розвитку людської чутливості спонукає поглибити навчання школярів на засадах аксіологічного підходу. Адже їх музична діяльність пов'язана з опрацюванням музичних творів і має спрямовуватися на пошуки їх

смыслу та засобів виразності. У цьому процесі учні здобувають певні музичні знання та інтерпретаційні навички, а також формують власні уподобання. Ступінь розвитку в школяра вміння привласнювати цінності стає одним з найважливіших показників рівня його естетичної вихованості. Такий аспект музичного навчання робить аксіологічний підхід пріоритетним напрямком музичної освіти. З урахуванням цих позицій головним стрижнем у вивченні музичних творів стає «аксіологічна константа» (Г. Щербакова), яка спрямована на формування художньо-естетичних якостей та почуттів, на активізацію творчого потенціалу через засвоєння різних видів музичної діяльності.

Особистісно-орієнтований підхід у процесі музично-виконавської діяльності спрямований на вирішення ключових проблем гуманізації освіти: підвищення престижу освіти; розвитку в учнів стійкого інтересу до пізнання, бажання та вміння самотійно вчитися; подолання труднощів, викликаних генетично та соціально обумовленими відмінностями між рівнями розвитку дітей, створення «ситуацій успіху», надання умов для творчої і самотійної діяльності.

Застосування особистісно-орієнтованого підходу в початковій музичній освіті зумовлено тим, що підготовка учнів у спеціалізованих музичних закладах здебільшого базується на індивідуальних формах навчання. В даному випадку використання такої форми означає, що вона автоматично насичується індивідуалізованими методами навчання, тобто враховує наявні музичні здібності кожного учня, його інтерес до музичної діяльності, життєві пріоритети тощо.

Методика організації музичної діяльності з формування звукообразних уявлень молодших школярів в умовах фортепіанного навчання вимагає обґрунтування принципових положень досліджуваного педагогічного явища. До них ми відносимо: принцип спрямованості музичного навчання на розвиток емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів; принцип наочності і емоційно-естетичного осмислення музичних творів; принцип поетапно-ейдетичної організації навчальної діяльності; принцип поліцентричної інтеграції музичних знань; принцип сенсорних корекцій, спрямованих на зв'язок ігрових рухів з музичною інтонацією.

За результатами вивчення науково-методичної літератури було з'ясовано, що спрямованість навчання молодших школярів у класі фортепіано на формування звукообразних уявлень вимагає застосування певних *педагогічних умов*. Їх відбір у нашому дослідженні був зумовлений не лише сутністю і змістом навчання у фортепіанному класі, а й необхідністю вирішення суперечностей, які були виявлені в результаті теоретичного аналізу проблеми.

З урахуванням цих позицій були виділені такі педагогічні умови формування звукообразних уявлень молодших школярів: педагогічно доцільний відбір найбільш естетично виразних, емоційно привабливих музичних творів з їх наочною ілюстрацією у фортепіанному класі; впровадження у систему музичного навчання художньо-творчих завдань

аналітичного спрямування; інтенція процесу формування звукообразних уявлень молодших школярів у режим саморозвитку.

У ході теоретичного дослідження навчання молодших школярів гри на фортепіано в умовах спеціалізованих навчальних музичних закладів було визначено і обґрунтовано організаційно-методичну модель формування звукообразних уявлень, яка включає мету, завдання, педагогічні умови, структурні компоненти, етапи, форми та методи, сприяючі ефективності та результативності навчальної роботи з учнями (рис. 1).

У **третьому розділі** – «*Дослідно-експериментальна робота з формування звукообразних уявлень молодших школярів*» – визначено критерії та показники сформованості звукообразних уявлень учнів молодших класів у спеціалізованих навчальних закладах; експериментально перевірено ефективність авторської методики фортепіанного навчання, проаналізовано й узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи, доведено їх статистичну достовірність.

Теоретичний аналіз процесу формування звукообразних уявлень молодших школярів дав змогу визначити та обґрунтувати критерії й показники діагностики сформованості означеного феномена, а саме: *мелодичний, темброво-динамічний, артикуляційний, формоутворювальний*.

Перший критерій – *мелодичний* – з'ясовує: міру оволодіння законами природного музичного фразування, гнучкістю і різноманітністю інтонаційного рисунка, обумовленого характером фрази. Основними показниками цього критерію є вияв інтересу до звуковидобування; визначення краси та якості музичного звуку. Другий критерій – *темброво-динамічний* – з'ясовує: ступінь здатності виявляти співвідношення між консонансовим і дисонансовим звучанням; основними показниками цього критерію є здатність відрізнити гучність звучання від внутрішньої напруги; вміння «висвітлювати» найбільш яскраві співзвуччя, акорди, гармонічні комплекси. Третій критерій – *артикуляційний* – обґрунтовує: міру здатності виявляти опорні і не опорні долі такту; основними показниками цього критерію є: вміння знаходити необхідні артикуляційні прийоми, що відповідають образному смислу твору; співставлення у музичному творі зв'язаної і роздільної артикуляції. Четвертий критерій – *метро-ритмічний* – визначає міру здатності поєднувати мінливість ритму з метричною строгістю і гнучкими темповими змінами. Основними показниками цього критерію є: здатність точно дотримуватися метро-ритмічного пульсу; уміння дослуховувати паузи між окремими фразами та різними розділами твору. П'ятий критерій – *формоутворювальний* – визначає міру вираженості форми як часового процесу і структурного цілого. Основними показниками цього критерію є: міра здатності поєднувати окремі інтонації та епізоди у безперервній лінії; вияв можливості створювати цілісну, струнку композицію. Представлені критерії та показники відображають сутнісні характеристики звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання і можуть використовуватися для визначення рівнів її сформованості.

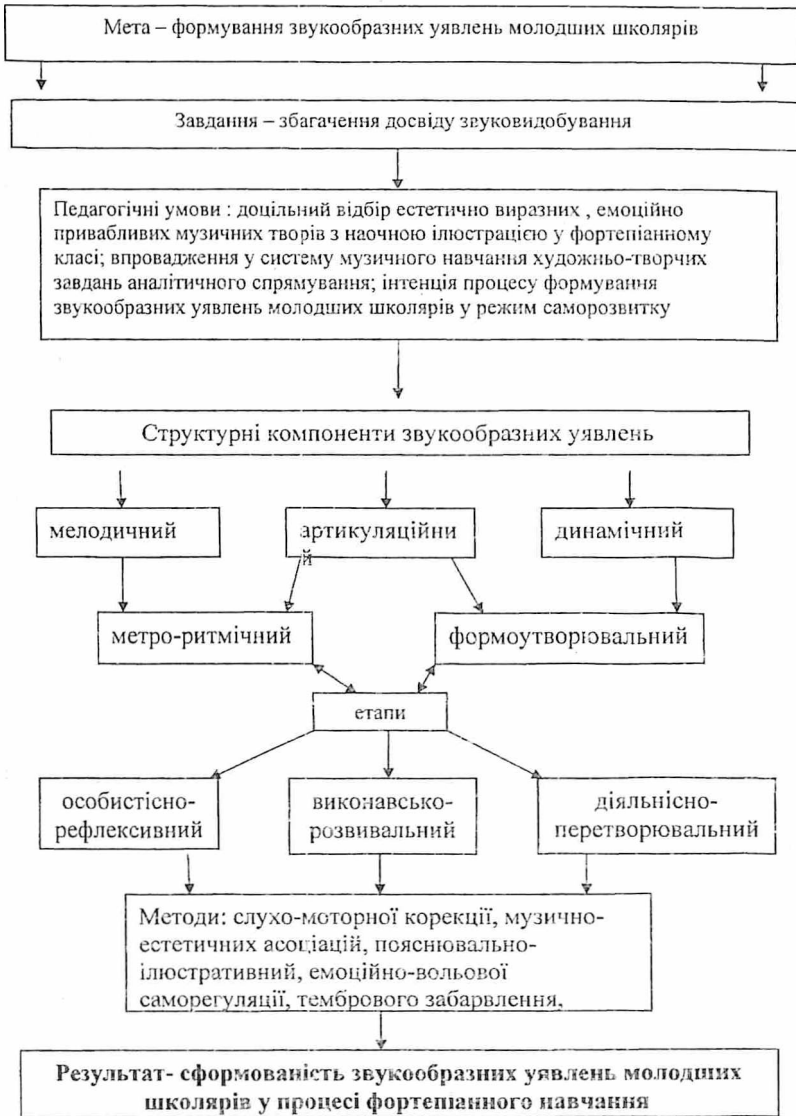

Рис. 2.5. Організаційно-методична модель формування звукообразних уявлень молодших школярів

Високий рівень звукообразних уявлень учнів молодших класів характеризується стійким музично-пізнавальним інтересом, позитивною мотивацією та ініціативністю до фортепіанного навчання, активною і творчою спрямованістю на виконання музичних творів, здатністю до самостійного пошуку різних елементів звуковидобування. Учні цього рівня вирізняє впевненість у відповідності відображення характеру музичного твору, його емоційного стану, здатність до музикування та бажання виступати зі своїми концертними програмами.

Середній рівень звукообразних уявлень властивий тим учням, які виявили потребу у своєму виконавському розвитку, активність у вирішенні навчальних завдань, намагаються самостійно виконувати різні завдання щодо звуковидобування, але проблеми з артикуляційним апаратом заважають їм виконувати ці завдання до кінця.

Низький рівень звукообразних уявлень учнів засвідчує недостатню зацікавленість та пасивність щодо вдосконалення звуковидобування, не спроможність самостійно виконувати прості завдання, фрагментарність засвоєних умінь та наявність проблем з координацією рухів.

Аналіз отриманих результатів сформованості звукообразних уявлень молодших школярів за всіма компонентами дозволив зробити висновок, що традиційна система початкової музичної освіти характеризується дещо консервативним підходом до питань музичного інтонування і, зокрема, звуковидобування в процесі гри на фортепіано, а інноваційні виконавські прийоми впроваджуються не дуже часто і ефективно. Тим самим, у деяких випадках звужується діапазон ігрових умінь і навичок учнів. У зв'язку з цим звертаємо увагу на важливість включення у спектр художньої виразності музичних творів усіх компонентів звуковидобування, що стає імпульсом для подальших самостійних пошуків учнів у цьому напрямку з метою більш тонкого і глибокого розкриття змісту і задуму композитора, прояву свого творчого бачення, відчуття і формування емоційного відгуку, утворюючи в цілому загальний творчий процес.

За результатами констатувального експерименту було виявлено, що у більшості учнів молодших класів сформованість звукообразних уявлень відповідає низькому та середньому рівням, що зумовило необхідність розробки спеціальної поетапної методики формування визначеного феномена на засадах аксіологічного, особисто-орієнтованого та творчо-діяльнісного підходів.

Перевірка розробленої організаційно-методичної моделі з формування звукообразних уявлень молодших школярів у спеціалізованих музичних закладах відбувалася за трьома етапами (емоційно-стимулюючим, відтворювально-накопичувальним, творчо-активізуючим) формувального експерименту. У роботі з учням використовувався наступний комплекс методів і прийомів: наочних, спрямованих на формування музично-слухових уявлень; пояснювально-ілюстративних (виконання педагогом всього твору або його фрагментів при одночасному слідкуванні учнем за відповідним нотним текстом); група методів тембрового забарвлення (тембрового наведення,

темброво-слухового контролю, тембрових тренінгів); методи асоціацій і аналогій, ескізного знайомства з різними творами; методи порівняння (на основі різного за способом сприйняття – візуального, аудіального, кінестетичного); методи емоційної саморегуляції; методи творчих завдань; запис власного виконання на відеокамеру; підбір мелодій на слух та їх транспортування в близькій тональності; виконання п'єс навчального репертуару в помірному темпі з установкою на попереднє прослуховування наступних музичних фраз; беззвучна гра на клавіатурі інструмента (при цьому ігрова дія локалізується у слуховій свідомості учня, а пальці, здійснюючи ледь помітні рухи, злегка торкаються клавіш).

Усього було проведено 4 контрольні зрізи: перед початком, на початку, всередині та наприкінці формувального експерименту, які показали суттєві зміни в отриманих результатах дослідження. Особливо це помітно на результатах низького та високого рівня, які змінилися відповідно на 24,7 та 20,7 відсотків. У контрольній групі ці результати були значно гіршими. Так, зміна у результатах на всіх етапах дослідження на низькому рівні досягла всього 8,3%, а на високому рівні - 3,1 %.

Таблиця 1
Динаміка змін звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання (у відсотках)

РІВНІ	Діагносту- вальний зріз	1-й проміжний	2-й проміжний	3-й заклучний зріз	Зміни
Експериментальна група					
Низький	53,9	42,5	40,2	29,2	24,7
Середній	30,2	37,0	32,5	36,3	6,3
Високий	14,8	20,5	22,6	35,5	20,7
Контрольна група					
Низький	53,9	50,6	50,0	45,6	8,3
Середній	30,6	36,3	35,5	35,7	5,1
Високий	15,5	13,0	15,2	18,6	3,1

Аналіз статистичних даних свідчить, якщо на початку формувального експерименту співвідношення учнів за відповідними рівнями приблизно однакове, то наприкінці картина змінюється. Так, в ЕГ кількість учнів, рівень звукообразних уявлень, яких відповідає високому, зросла від 14,8% до 35,5%; разом з тим збільшилась кількість учнів, віднесених до середнього рівня (від 30,2% до 36,3%), кількість учнів з низьким рівнем значно скоротилася (відповідно 53,9 % проти 29,2%). У КГ кількість учнів з високим рівнем

звукообразних уявлень зросла значно менше (з 15,5% до 18,6%), середнім рівнем (з 30,6% до 35,7%), а з низьким рівнем зменшилась від 53,9% до 45,6%.

Отже, проведене дослідження підтвердило доцільність запропонованої методики і дозволило зробити такі висновки.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано методичне вирішення проблеми формування звукообразних уявлень молодших школярів у навчальному процесі спеціалізованих музичних закладів, що знайшло відображення в педагогічному обґрунтуванні змісту і структурних компонентів досліджуваного феномена, розробці та апробуванні відповідної моделі, визначенні педагогічних умов, встановленні критеріїв діагностування рівнів звукообразних уявлень учнів в умовах фортепіанного навчання. Результати дослідження підтвердили ефективність запропонованої методики і дозволили зробити такі висновки:

1. Історико-теоретичний аналіз становлення методики фортепіанного навчання виявив її глибокі історичні коріння, пов'язані з тривалою еволюцією фортепіано як музичного інструмента. З'ясовано, що науково-методична думка спрямовувалася на вивчення різних аспектів навчання гри на фортепіано: від удосконалення виконавської техніки, розвитку відповідних умінь і навичок до виховання яскравого, гармонійно розвинутого музиканта. Змістовий аналіз науково-методичних праць дозволив розкрити еволюцію цілей та методів у теорії і практиці фортепіанного навчання, прослідкувати наступність її принципів, положень, зв'язок з естетичними ідеалами епохи, а також вимогами суспільства до виконавської практики. Проаналізовано педагогічні особливості та методичні принципи видатних музикантів-педагогів світового рівня (європейської, російської та української шкіл). Згідно отриманих даних з науково-методичних джерел, сучасна музична педагогіка трактує виконавський процес як діалектичну триєдність внутрішньо-слухових уявлень музиканта, їх рухо-моторне втілення на клавіатурі та реальне звучання музичного інструменту, яке контролюється і корегується слухом виконавця. Такий процес відбувається тоді, коли він відповідає критеріям справжньої художності. В ньому всі компоненти виконання музики гармонійно поєднуються інтенсивно функціонуючою системою двосторонніх психофізичних зв'язків.

2. Доведено, що до процесу роботи над втіленням образно-художнього змісту музичного твору долучаються три види слухових і кінестатичних уявлень: уявлення конкретної звукової фактури (ладо-гармонічні, ритмічні, гармонічні), уявлення асоціативні (ідейно-емоційно-образні) та «технічні» (моторні). Згідно цих положень процес формування звукообразних уявлень характеризується процесуальністю та послідовністю і здійснюється за чотирма фазами: установки на цілісне естетичне засвоєння звуків; естетичного сприйняття звуків відповідно до їх складності; злиття емоційно-чуттєвої активності і процесу звукоутворення; катарсису та оцінки звукових образів. Це дозволяє охарактеризувати звукообразні уявлення молодших школярів як

інтегровану єдність музично-слухових і рухових складових, здатних змінюватися і удосконалюватися в процесі музичної діяльності.

Обґрунтовано *структуру* звукообразних уявлень молодших школярів, що складає єдність мелодичного, тембро-динамічного, артикуляційного, метроритмічного та формоутворювального компонентів. З'ясовано, що мелодичний компонент у ній набуває провідного значення, оскільки мелодія завжди була і залишається основним засобом висловлювання композитора. Виразне інтонування мелодії на фортепіано передбачає не стільки спосіб вилучення різних тонів, скільки спосіб їх поєднання – злиття в мотиви, фрази, речення. Таким чином, для досягнення виразного інтонування необхідно володіти законами природного музичного фразування.

3. На основі ретроспективного аналізу теоретичної та методичної літератури узагальнено і систематизовано погляди сучасних українських, європейських і китайських дослідників на музично - виконавську підготовку молодших школярів у позашкільних спеціалізованих навчальних закладах. Виявлено, що завдяки збагаченню педагогіки мистецтва новими ідеями і поглядами формування звукообразних уявлень молодших школярів вимагає переорієнтації існуючих у цій галузі навчання підходів та принципів. З урахуванням їх поглядів в основу запропонованої методики була покладена ідея музичного навчання учнів на засадах аксіологічного, особистісно-орієнтованого, і творчо-діяльнісного підходів.

У дослідженні визначено *принципи*, на які доцільно спиратися у процесі формування звукообразних уявлень молодших школярів в спеціалізованих навчальних закладах (принцип спрямованості музичного навчання на розвиток емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів; принцип наочності і емоційно-естетичного осмислення музичних творів; принцип поетапно-ейдетичної організації навчальної діяльності; принцип поліцентричної інтеграції музичних знань; принцип сенсорних корекцій, спрямованих на зв'язок ігрових рухів з музичною інтонацією). Обґрунтовано *педагогічні умови*, які забезпечують ефективність формування звукообразних уявлень молодших школярів (доцільний відбір найбільш естетично виразних, емоційно привабливих музичних творів з їх наочною ілюстрацією у фортепіанному класі; впровадження в систему музичного навчання художньо-творчих завдань аналітичного спрямування; інтенція процесу формування звукообразних уявлень молодших школярів у режим саморозвитку).

4. Розроблено критерії й показники діагностики сформованості звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання, а саме: *мелодичний, темброво-динамічний, артикуляційний, формоутворювальний*. Визначено діагностичний інструментарій констатувального та формувального експериментів, який уможливає виявлення таких *рівнів* сформованості означеної якості: високий, середній, низький - з наданням якісних та кількісних характеристик. На констатувальному етапі дослідження зафіксовано низький рівень звукообразних уявлень учнів молодших класів, який засвідчив недостатню увагу педагогів до роботи з

учнями в цьому напрямку. Зазначається, що включення у спектр художньої виразності музичних творів усіх компонентів звуковидобування стає імпульсом для глибокого розкриття змісту і задуму композитора, прояву свого творчого відчуття й формування емоційного відгуку, сприяючи в цілому загальному творчому процесу.

5. Розроблено організаційно-методичну модель, яка розкриває особливості формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання і включає мету, завдання, педагогічні умови, структурні компоненти, форми і методи навчання. Визначені та систематизовані *методи* ефективного формування звукообразних уявлень у процесі фортепіанного навчання. До них належать: метод музично-слухових корекцій, метод імпровізації, метод активізації творчої діяльності, метод емоційно-вольової саморегуляції, метод творчих завдань. Формувальний експеримент показав, що перспективними виявляються методи тембрового забарелення, тембрового наведення та темброво-слухового контролю, які сприятимуть розвитку ціннісних орієнтацій в галузі формування звукообразних уявлень. Усі вище зазначені методи і прийоми доцільно застосовувати на особистісно-рефлексивному, виконавсько-розвивальному та діяльнісно-перетворювальному *етапах* музичного навчання.

6. На заключному етапі експерименту виявлено статистично достовірну динаміку зростання рівня сформованості звукообразних уявлень в експериментальній групі порівняно з контрольною. Дані експериментальної роботи показали, що більшою мірою педагогічному впливу піддаються мелодійний, метро-ритмічний і темброво-динамічні компоненти, які сприяють цілісному осмисленню музичного твору. Формування артикуляційного і формоутворювального компонентів відбувається в результаті досить тривалої роботи над музичними творами, постійної підготовки до концертних виступів. Динамічні характеристики в експериментальній групі мають такий вигляд: на високому рівні відбулися зміни від 14,8 % до 33,5% ; на низькому – від 53,9 % до 31,2 %. Такі результати свідчать про доцільність впровадження у процес фортепіанного навчання спеціалізованих музичних закладів розробленої методики.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів формування звукообразних уявлень молодших школярів у фортепіанному класі спеціалізованих музичних закладів. Подальшого вивчення потребують питання розвитку мотивації учнів до музичного навчання в сучасних умовах, а також залучення різноманітних форм у процес фортепіанної підготовки учнів на всіх етапах музичного навчання.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ АВТОРА

І.Ван Сюе. Трансформація поглядів видатних-педагогів-музикантів на проблему звукоутворення у процесі фортепіанного навчання/ Ван Сюе//Теорія і

- методика мистецької освіти/Науковий часопис НПУ ім. М.Драгоманова. - Вип. 17(22). – К.: НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2015. - С. 141-146.
- 2.Ван Сюе. Філософське обґрунтування категорії «уявлення»/ Ван Сюе // Підготовка фахівців соціометричних професій в умовах сучасного соціокультурного простору. - Вип.3. - Вінниця, 2015. - С. 184-186.
3. Ван Сюе. Методична спрямованість формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання/ Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми// Зб. наукових праць. - Вип. 42. – Київ-Вінниця, 2015. – С.. 187-191.
- 4.Ван Сюе. Ретроспективний аналіз категорії «звукообразні уявлення» в музично-педагогічній літературі/ Ван Сюе//«Концептуальні проблеми модернізації сучасної системи освіти на засадах формування духовно-патріотичних цінностей студентської молоді» Вінниця-Бар, 2016. - С. 90-97.
5. Ван Сюе. Принципи та педагогічні умови формування звукообразних уявлень школярів на початковому етапі фортепіанного навчання/Ван Сюе// Проблеми підготовки сучасного вчителя, вип.2. – Умань, 2015. - С.6-13.
- 6.Ван Сюе Формування звукообразних уявлень молодших школярів на засадах аксіологічного підходу/ Наукові записки, серія:педагогічні науки. - Вип. 155. - Кропивницький, 2017. - С. 155-159.
- 7.Wang Xue, Shcholakova Olga. Modern views on the problem piano tone production in the musical-pedagogical literature// Intellectual Archive. – Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada). – 2016. – November/December. – Vol. 5. – No. 6. – PP. 81-90.
- 8.Ван Сюе. Методична спрямованість формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання /Ван Сюе// Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми// Зб. наукових праць. - Вип. 42. –Київ-Вінниця, 2015. – С. 187-191.
9. Ван Сюе. Педагогічна діагностика сформованості звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання / Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова «Теорія і методика мистецької освіти». – Вип. 22(27). – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2017. – С. 103-110.
- 10.Ван Сюе. Формування досвіду звуковидобування у процесі навчання учнів спеціалізованих навчальних закладів /Ван Сюе/ Матеріали V всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ ст.», Мукачеве, 2016. – С. 9-12.
- 11 Ван Сюе. Сутність звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання/Ван Сюе /Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогіка музичного мистецтва та хореографії у контексті інтернаціоналізації професії.». - Мелітополь, 2016. - С. 25-27.
12. Ван Сюе. Педагогічні засади формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання /Ван Сюе / Збір. наук. праць

«Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного простору», вип.5. - Вінниця, 2017. – С. 214- 217.

АНОТАЦІЇ

Ван Сюс. Формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. - Київ, 2017.

У дослідженні актуалізовано проблему формування звукообразних уявлень молодших школярів спеціалізованих музичних закладів у процесі фортепіанного навчання. Звернення до цієї теми зумовлено модернізацією музичної освіти Китаю, пріоритетним завданням якої стало посилення художньо-естетичної спрямованості навчання молодих музикантів, оволодіння необхідними навичками в галузі інструментального виконавства шляхом осмислення і узагальнення надбань, накопичених кращими музикантами-виконавцями минулих часів й сучасності.

На основі узагальнення естетико-філософської, мистецтвознавчої і психолого-педагогічної літератури здійснено термінологічний аналіз поняття «звукообразні уявлення» та розкрито його зміст. У дослідженні воно характеризується як інтегративна єдність музично-слухових і рухових елементів, здатних змінюватися й удосконалюватися в процесі музичної діяльності за умов спеціальних педагогічних впливів.

Доведено, що до роботи над втіленням образно-художнього змісту музичного твору долучаються три види звукообразних уявлень: конкретної звукової фактури (ладо-гармонічні, ритмічні, гармонічні), асоціативні (ідейно-емоційно-образні) та «технічні» (моторні). Відповідно формування звукообразних уявлень характеризуються процесуальністю та послідовністю і здійснюється за чотирма фазами: установка на цілісне естетичне засвоєння звуків; естетичне сприйняття звуків відповідно до їх складності; злиття емоційно-чуттєвої активності і процесу звукоутворення; катарсис та оцінка звукових образів.

Крізь призму аксіологічного, особистісно-орієнтованого, і творчодіяльнісного підходів побудовано компонентну структуру звукообразних уявлень у процесі навчання гри на фортепіано молодших школярів, яка представляє єдність мелодійного, темброво-динамічного, артикуляційного, метро-ритмічного та формоутворювального компонентів.

Представлена організаційно-методична модель розкриває особливості формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання і включає мету, завдання, педагогічні умови, структурні компоненти, форми і методи навчання. Визначено діагностичний інструментарій констатувального та формувального експериментів, який уможливило виявлення рівнів сформованості означеної якості.

Розроблено методику формування звукообразних уявлень молодших школярів у процесі навчання гри на фортепіано, яка забезпечувалася трьома взаємозв'язаними етапами (особистісно-рефлексивним, виконавсько-розвивальним та діяльнісно-перетворювальним), кожен з яких передбачав поступове формування всіх компонентів звукообразних уявлень, впровадження розроблених педагогічних умов і принципів, форм та методів роботи з учнями.

Ключові слова: звукообразні уявлення, молодші школярі, спеціалізовані музичні заклади, фортепіанне навчання, звуковидобування, сенсорна корекція, ейдетична пам'ять.

Ван Сюе. Формирование звукообразных представлений младших школьников в процессе фортепианного обучения. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика музыкального обучения. - Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. - Киев, 2017.

В исследовании актуализирована проблема формирования звукообразных представлений младших школьников специализированных музыкальных учреждений в процессе фортепианного обучения. Обращение к этой теме обусловлено модернизацией музыкального образования Китая, приоритетной задачей которой стало усиление художественно-эстетической направленности обучения молодых музыкантов, овладение необходимыми навыками в области инструментального исполнительства путем осмысления и обобщения достижений, накопленных лучшими музыкантами-исполнителями прошлых времен и современности.

На основе обобщения эстетико-философской, искусствоведческой и психолого-педагогической литературы осуществлен терминологический анализ понятия «звукообразные представления» и раскрыто его содержание. В исследовании оно характеризуется как интегративное единство музыкально-слуховых и двигательных элементов, способных меняться и совершенствоваться в процессе музыкальной деятельности в условиях специальных педагогических воздействий.

Доказано, что к работе над воплощением образно-художественного содержания музыкального произведения приобщаются три вида звукообразных представлений: конкретной звуковой фактуры (ладо-гармонические, ритмические, гармонические), ассоциативные (идейно-эмоционально-образные) и «технические» (моторные). Соответственно формирование звукообразных представлений характеризуются процессуальностью и последовательностью и осуществляется за четырьмя фазами: установка на целостное эстетическое усвоения звуков; эстетическое восприятие звуков по их сложности; слияние эмоционально-чувственной активности и процесса звукообразования; катарсис и оценка звуковых образов.

Сквозь призму аксиологического, личностно-ориентированного и творчески-деятельностного подходов определена компонентная структура

звукообразных представлений в процессе обучения игре на фортепиано младших школьников, которая представляет единство мелодичного, темброво-динамического, артикуляционного, метро-ритмического и формообразующего компонентов.

Представленная организационно-методическая модель раскрывает особенности формирования звукообразных представлений младших школьников в процессе фортепианного обучения и включает цели, задачи, педагогические условия, структурные компоненты, формы и методы обучения. Определен диагностический инструментарий констатирующего и формирующего экспериментов, который делает возможным выявление уровней сформированности указанных качеств.

Разработана методика формирования звукообразных представлений младших школьников в процессе обучения игре на фортепиано, которая осуществлялась на протяжении трех взаимосвязанных этапов (личностно-рефлексивным, исполнительно-развивающим и деятельно-преобразовательным), каждый из которых предусматривал постепенное формирование всех компонентов звукообразных представлений, внедрение разработанных педагогических условий и принципов, форм и методов работы с учащимися.

Ключевые слова: звукообразные представления, младшие школьники, специализированные музыкальные заведения, фортепианное обучение, звукоизвлечения, сенсорная коррекция, эйдетическая память.

Wang Xue. The formation of sonorous representations of junior schoolchildren in the process of piano training - Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.02 - theory and methodology of musical training. - National Pedagogical University named after M.P. Dragomanova, Kiev, 2017.

In the study, the problem of formation of sonorous representations of junior schoolchildren of specialized musical institutions in the process of piano training is actualized. The appeal to this theme is conditioned by the modernization of the musical education of China, the priority task of which was the strengthening of the artistic and aesthetic orientation of the training of young musicians, mastering the necessary skills in the field of instrumental performance by comprehending and summarizing the achievements accumulated by the best performing musicians of past times and modern times.

On the basis of a generalization of aesthetic-philosophical, art criticism and psychological-pedagogical literature, a terminological analysis of the concept of "sonorous representations" is carried out and its content is disclosed. In the study, it is characterized as an integrative unity of musical-auditory and motional elements, capable of changing and improving in the process of musical activity in conditions of special pedagogical influences.

It is proved that in the work on the embodiment of the figurative and artistic content of the musical work three types of sound-like representations are associated:

the concrete sound texture (harmonic-harmonic, rhythmic, harmonic), associative (ideological-emotional-figurative) and "technical" (motor). Accordingly, the formation of sound-like representations is characterized by processuality and consistency and is carried out in four phases: the installation on the integral aesthetic assimilation of sounds; aesthetic perception of sounds by their complexity; the fusion of emotionally-sensual activity and the process of sound formation; catharsis and evaluation of sound images.

Through the prism of axiological, personality-oriented and creative-activity approaches, the component structure of sonorous representations is determined in the process of learning the piano playing of younger schoolchildren, which represents the unity of melodic, timbre-dynamic, articulatory, metro-rhythmic and form-building components.

The presented organizational and methodological model reveals the features of the formation of sonorous representations of younger schoolchildren in the process of piano learning and includes goals, tasks, pedagogical conditions, structural components, forms and methods of teaching. The diagnostic toolkit of ascertaining and forming experiments is determined, which makes it possible to reveal the levels of formation of these qualities.

A method for forming sonorous representations of junior schoolchildren in the process of learning the piano was developed, which was carried out during three interrelated stages (personal-reflexive, executive-developing and activity-transformative), each of which provided for the gradual formation of all components of the audio-visual representations, the introduction of the developed pedagogical conditions and the principles, forms and methods of working with students.

Keywords: sonorous representations, junior schoolchildren, specialized musical institutions, piano training, sound generation, sensory correction, eidetic memory.

**НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова**

100317810

Підписано до друку 27.12.2017 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. № 402
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.

May